

Verslag VIP ontbijt 16 januari 2013

Vrouwenpodium 2010 – 2020

Meer informatie over het vrouwenpodium: www.fnvvrouwenbond.nl en www.nederlandsevrouwenraad.nl

nvr
Nederlandse
Vrouwen Raad

FNV

LOM
samenwerkingsverbanden

Verslag

Tijdens het VIP-ontbijt op 16 januari 2013 luisterden Kamerleden aandachtig naar de deskundige input van maatschappelijke organisaties over onderwerpen die voor vrouwen in Nederland belangrijk zijn. Het VIP-ontbijt – VIP staat voor Vrouwen Inspireren Politici – is een initiatief van het Vrouwenpodium 2010-2020, een samenwerkingsverband van de Nederlandse Vrouwen Raad, FNV Vrouw en de Samenwerkingsverbanden van het Landelijk Overleg Minderheden.

Zeven onderwerpen zette het Vrouwenpodium tijdens het VIP-ontbijt met Kamerleden op de politieke agenda: kinderopvang, zorg, huiselijk geweld, arbeidsparticipatie, duurzaamheid, maatschappelijke participatie en armoedebestrijding.

De gesprekken over de zeven onderwerpen en de uitkomsten worden hieronder kort weergegeven. Onder elk onderwerp staat een aantal actiepunten die de genodigden ter harte dienen te nemen voor een voorspoedige voortzetting van dit mooie initiatief.

1. Kinderopvang

Tafelgenoten

Ockje Tellegen, Tweede Kamerlid VVD
Ina Brouwer, Taskforce kinderopvang/onderwijs in Amsterdam
Marjet Winsemius, Voor werkende moeders
Moniek Schumans, Estro groep
Ilse van der Weiden, vakbondsbestuurder kinderopvang AbvaKabo FNV
Corine van der Vliet, lobbyiste FNV

Gespreksleider

Linda Rigters, beleidsadviseur FNV

Bij de ontbijttafel kinderopvang werd gediscussieerd over de volgende stelling:

“Kinderopvang is niet alleen opvang als ouders moeten werken, kinderopvang is goed voor de ontwikkeling van kinderen en daarom moet er door de overheid meer in geïnvesteerd worden”.

Na een korte toelichting op bovenstaande stelling kreeg ieder het woord en sprak over het belang van kinderopvang en de zorg voor de kwaliteit.

Moniek Schumans gaf namens de werkgevers in de kinderopvang aan zich ernstige zorgen te maken over de uitval door alle bezuinigingen en dat veel goede kinderopvangvoorzieningen die oog hebben voor de kwaliteit en de ontwikkeling van kinderen het nu juist heel moeilijk hebben. Was het maar zo dat de markt zichzelf corrigeert en het kaf van het koren wordt gescheiden.

Marjet Winsemius, sprekend namens de ouders, bracht in dat met de hoge kosten ouders wel moeten kiezen voor houtje touwtje-oplossingen en dat volgens haar veel moeders laten weten minder uren te gaan werken om te besparen op de uren kinderopvang.

Ina Brouwer van de Taskforce kinderopvang/onderwijs ziet dat initiatieven voor samenwerking tussen school en opvang om te komen tot integrale kindcentra of brede scholen, door de bezuinigingen en door moeizame discussies in de gemeenten dreigen te mislukken. Zij wees er tegelijkertijd op dat veel jonge ouders zich verbaasd afvragen waarom kinderopvang nou nog steeds niet goed geregeld is. “Omdat Nederland achter loopt op het beeld dat we hebben van vrouwen op de arbeidsmarkt”, aldus Ina.

Ilse van de Weiden, vakbondsbestuurder Abvakabo FNV, ziet dat werknemers het steeds moeilijker krijgen en dat vaste krachten worden vervangen door flexkrachten. Dat komt de kwaliteit en de rust en regelmaat voor de kinderen niet ten goede.

Linda Rigters van de FNV vroeg zich af waarom er niet meer wordt geïnvesteerd in hele jonge kinderen. Juist om problemen en achterstanden te voorkomen is de leeftijd van 0 tot 4 cruciaal in de ontwikkeling van kinderen. De overheid heeft hier een belangrijke verantwoordelijkheid en investeren

in de kinderopvang levert op den duur veel op. Niet alleen voor de ontwikkeling van kinderen, maar ook in arbeidsparticipatie, carrières van vrouwen en daarmee belasting en premie-inkomsten voor de overheid. Zij wees tevens op het rapport van de Taskforce Kinderopvang/Onderwijs 'Het kind centraal'.

Wie is verantwoordelijk voor kinderopvang – ouders of overheid? VVD Tweede Kamerlid Ockje Tellegen vindt dat Nederland deze vraag nog niet heeft beantwoord en dat mede daardoor de kinderopvang overgeleverd is aan jojo-beleid. Tellegen verdedigde de bezuinigingen op de kinderopvang niet, maar liet weten nieuwe bezuinigingen op de kinderopvang bij de voorjaarsnota tegen te zullen houden.

Zij gaf toe dat de VVD in het verleden zelfs voor gratis kinderopvang heeft gepleit. Dat was voor de economische crisis en nu moet er bezuinigd worden en moeten keuzes worden gemaakt. Waar zij moeite mee heeft is dat er over de kinderopvang zoveel tegenstrijdige meningen en onderzoeken bestaan. Over elke mening bestaat wel een onderzoek die dit onderbouwt. Zij zou graag een keer met deskundigen om de tafel gaan en hier een stevige discussie over voeren. Bovendien komen er met de voorjaarsnota voorstellen voor het aanpassen van het huidige systeem aan kindregelingen en de discussie over de kinderopvang komt dan ook weer terug. Zij wil in ieder geval geen bezuinigingen meer en er wordt zelfs gekeken of de bezuinigingen van dit jaar (2013) eventueel moeten worden teruggedraaid. Het zou haar goed uitkomen als wij voor die tijd nog een expertmeeting of kleine conferentie zouden organiseren als vervolg op de discussie nu.

De andere tafelgenoten gaven aan dit een goed idee te vinden en afgesproken werd om hier op korte termijn gevolg aan te geven. Ook Keklic Yücel, Kamerlid voor de PvdA, zal worden betrokken en er zullen op korte termijn hierover afspraken worden gemaakt.

Ina, Marjet en Linda nemen dit op zich en zullen de Bernard van Leer Foundation vragen om dit mede te organiseren en te financieren. Voor eind februari moet de expertmeeting plaatsvinden, in ieder geval voor de bespreking van de voorjaarsnota in de Tweede Kamer.

Actiepunten

- De overheid moet haar verantwoordelijkheid pakken en investeren in de kinderopvang: dit levert op den duur heel veel op (ontwikkeling van kinderen en arbeidsparticipatie, carrières van vrouwen).
- Voor eind februari komt er een expertmeeting (tijdig voor de bespreking van de voorjaarsnota in de Tweede Kamer) als vervolg op bovenstaande discussie. Keklic Yücel (PvdA) wordt hier ook bij betrokken.

2. Zorg

Tafelgenoten

Madeleine van Toorenburg, Tweede Kamerlid CDA (niet aanwezig)

Roos Verheggen, Mezzo

Dina Doeksen, mantelzorger in praktijk

Jenny van Egten, OVN (Oudere Vrouwen Netwerk)

Lydia Ketting, VNVA (vrouwelijke artsen), arts

Helena Kosec, Pharos

Albertine Zoetmulder, bestuur NVR

Gespreksleider

Annie Kamp, bestuur NVR

Uitgangspunt voor het gesprek aan deze tafel was de stelling:

"Bezuinigen op de zorg is slecht voor de emancipatie van vrouwen. Verschuiving naar de informele zorg en mantelzorg is ongewenst en de kwaliteit van de zorg dient gewaarborgd".

De meeste mantelzorg in Nederland wordt geleverd door vrouwen, zo concludeerden de vrouwen aan deze tafel. Er zitten grenzen aan het terugschroeven van de ondersteuning en begeleiding van mantelzorgers, zeker als formele zorg wordt verminderd. Het verlenen van mantelzorg is niet iets wat je kiest, het overkomt je. Mantelzorg gaat niet samen met meer en full time werken. Professionele opvang blijft noodzakelijk, ook voor gehandicapten en dementerenden. Dit geeft de mantelzorger even tijd en ruimte voor andere zaken. De kwaliteit van de medische zorg is essentieel; dit kan nog effectiever door naar het individu te blijven kijken om te zien wat er nodig is, zonder verplichte protocollen. Naast opleiding is er ook veel onderzoek nodig naar hoe de zorg effectiever kan.

Via de WMO (Wet maatschappelijke ondersteuning) komen er meer taken en bezuinigingen van het rijk over naar de gemeenten. Kleine gemeenten moeten samenwerken; opvallend is dat de provincies geen rol hebben gekregen bij de uitvoering van de WMO. De vraag is wat gemeenten nu daadwerkelijk gaan doen. De landelijke overheid blijft verantwoordelijk voor de randvoorwaarden en kan zich dus niet helemaal terugtrekken.

Er moet meer aandacht komen voor de sociaal economische gezondheidsverschillen. Er kan aan preventie worden gedaan door achterstandsgroepen meer kennis te bieden. Ook moet er meer aandacht komen voor mantelzorg bij migranten. Bij deze groep liggen het aantal mantelzorgers en de intensiteit van de mantelzorg hoger door vroege en intensieve hulpvraag en slechte aansluiting op professionele zorg. Ook de taal vormt een barrière.

De gesprekspartners aan tafel spraken hun bezorgdheid uit voor de toekomst, want verdere financiële bezuinigingen op de mantelzorg komen op het bordje van vrouwen terecht.

Lydia Ketting, huisarts en aanwezig namens de VNVA, drong bij de politiek erop aan om de zorg efficiënter in te richten. Zij waarschuwde voor halve maatregelen en bepleitte goed onderzoek naar effectieve zorg.

Actiepunten:

- Naast opleiding is er ook veel onderzoek nodig naar hoe de zorg effectiever kan.
- De landelijke overheid blijft verantwoordelijk voor de randvoorwaarden en kan zich dus niet helemaal terugtrekken.
- Er moet meer kennis over zorg worden verspreid onder achterstandsgroepen
- Er moet meer aandacht komen voor mantelzorg bij migranten: hier liggen aantal en intensiteit hoger.
- De zorg moet efficiënter worden ingericht.

3. Huiselijk geweld

Tafelgenoten

Magda Berndsen, Tweede Kamerlid D'66

Duska Sarovic, preventiemedewerker stichting Moviera, aanpak huiselijk geweld Utrecht

Driss Kaamouchi, projectleider 'Praten doet geen pijn' Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN)

Aleid van den Brink, directeur Blijf Groep

Shirin Musa, voorzitter Femmes for Freedom

Josette Dijkhuizen, Vrouwenvertegenwoordiger 2013

Rachida Belarbi, sleutelfiguur project van SMN

Angélique Verweij, bureau coördinator NVR

Gespreksleider

Willemien Penterman, Vrouwenplatform Carree

Gespreksleider Willemien Penterman begon met het statement:

“Om huiselijk geweld terug te dringen is het belangrijk te investeren in preventie en opvang van slachtoffers. Het creëren van een maatschappelijk breed bewustzijn en het bespreekbaar maken van huiselijk geweld dragen bij aan het voorkomen ervan”.

Daarna gaf zij het woord aan Driss Kaamouchi, projectleider ‘Praten doet geen pijn’ van het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN). Zij vertelde dat de Marokkaanse gemeenschap net zo min over huiselijk geweld praat als elke andere gemeenschap. Ook hier heerst een groot taboe op het onderwerp. Uit eigen onderzoek is gebleken dat veel vrouwen die hulp zoeken bij het Steunpunt Huiselijk Geweld van Marokkaanse afkomst zijn. Het SMN is sindsdien bezig om het onderwerp bespreekbaar te maken.

Kaamouchi: “In ons project hebben we voor een definitie van huiselijk geweld gekozen die vanuit de Islam is geïnspireerd. Daarmee willen we vooral de eerste generatie Marokkanen bereiken. Enerzijds door dus een op de Islam geïnspireerde definitie te leveren. Deze definitie is bedoeld voor de moskeebezoekers. Daarnaast heeft SMN een team van 12 vertrouwenspersonen opgesteld waarmee mensen uit de gemeenschap op vertrouwelijke toon in gesprek kunnen gaan. Het team is divers samengesteld zodat veel verschillende mensen een geschikte gesprekspartner vinden.

Rachida Belarbi bracht in dat het bij huiselijk geweld verder gaat dan cultuur. Het is belangrijk om een veilige plek te creëren om de oorzaak van geweld te kunnen achterhalen. Niet alleen slachtoffers, ook daders hebben er behoefte aan dat er naar hun verhaal wordt geluisterd. Dit is ook nodig om een goede hulpvraag te kunnen formuleren. Daarom is het belangrijk dat de hulp laagdrempelig is en dat mensen de taal spreken en/of een goede vertaalslag kunnen maken.

Aleid van den Brink benoemde het probleem dat de overheid denkt dat met de decentralisatie van hulp in deze sector naar gemeentelijk niveau, door onderbrenging in de Wmo, ook het taboe kan worden opgeheven. Er is zelfs discussie binnen gemeenten of de opvang wel een specialisme moet blijven. Volgens haar is er specifieke kennis en deskundigheid nodig voor dit onderwerp, zijn vertrouwenspersonen belangrijk, en moet je bijvoorbeeld op het terrein van preventie gebruikmaken van netwerken die er zijn, zoals bijv. van (vrouwen-)organisaties. Willemien Penterman gaf aan het daarom zo belangrijk te vinden dat het toegezegde Nationale Actieplan op huiselijk geweld er komt. Aleid voegde daaraan toe dat nu de Europese conventie over huiselijk geweld getekend is, ook de ratificatie ervan door Nederland geregeld moet worden.

Volgens Duska Sarovic is de versnippering die er nu is niet goed: huiselijk geweld valt als thema zowel onder het ministerie V&J als onder VWS, OCW en Binnenlandse Zaken. Zo is het bijvoorbeeld onduidelijk op welke plek evt. financiële steun voor projecten kan worden aangevraagd. Ook ervaart zij weerstand bij professionals zoals huisartsen om huiselijk geweld te signaleren/melden. Verder is voor daders onpartijdige hulp nodig. In de praktijk blijkt dat het mogelijk is huiselijk geweld in gezinsverband aan te pakken, waardoor ook het intergenerationele aspect kan worden doorbroken. VWS of OCW zou een verplichte lesmodule over huiselijk geweld moeten maken die in alle opleidingen van onderwijsgevendende een plek krijgt. Ook zouden kinderen op school over het onderwerp les moeten krijgen, zodat zij meer ruimte voelen om het taboe te doorbreken en erover te praten.

Shirin Musa bracht het onderwerp huwelijksdwang naar voren. Het is belangrijk dat dit onderwerp binnen alle ministeries waar het een relatie mee heeft, voldoende aandacht krijgt. Het valt nu alleen onder VWS, maar zou ook van Buitenlandse Zaken, Sociale Zaken en OCW aandacht moeten krijgen, want het onderwerp heeft relaties met staatsrecht en religieus recht van de landen van herkomst van migranten. Zo kunnen op dit moment bij sommige ambassades vrouwen en kinderen die zijn achtergelaten geen noodvisum krijgen, of kunnen vrouwen hun huwelijk niet laten ontbinden, of hun paspoort verlengen zonder de handtekening van hun echtgenoot. Minister Timmermans zegt internationaal dat Romeo met Julius mag trouwen, maar hij zou ook moeten zeggen dat Julia van Romeo moet kunnen scheiden. Ook de minder romantische kant van huwelijken tussen hetero's moet internationaal aandacht krijgen.

Volgens Angélique Verweij van de NVR speelt ook de economische zelfstandigheid van vrouwen een rol, zowel voor migrantenvrouwen als voor autochtone vrouwen. Als vrouwen zich economisch minder afhankelijk gaan voelen, worden ze ook minder kwetsbaar. Willemien Penterman vulde dit aan met het voorbeeld van een pilotproject dat de NVR samen met Vrouwenplatform Carree en FNV uitvoert om ex-slachtoffers van huiselijk geweld naar arbeid toe te leiden.

Magda Berndsens, Tweede Kamerlid voor D66, gaf aan dat de steunpunten al goed functioneren, maar dat er ook zorg is t.a.v. de decentralisatie. Zij loofde minister Opstelten: "Het klinkt misschien gek uit de mond van een oppositiepartij, maar Opstelten voelt zich oprecht verantwoordelijk voor de aanpak van huiselijk geweld. Het onderwerp is bij hem in goede handen." Verder meldde ze dat er gelukkig al aandacht voor het onderwerp is bij de Nationale Politie.

Wel maakte Berndsens zich zorgen over de WMO (Wet maatschappelijke ondersteuning) omdat de financiering van bijvoorbeeld het Steunpunt Huiselijk Geweld onder druk komt te staan. Op de vraag van Willemien Penterman wat zij mee ging nemen van het gesprek, noemde Berndsens m.n. de onderwerpen huwelijksdwang, de versnippering tussen ministeries, en het behoud van de infrastructuur van opvang en veiligheidshuizen.

Actiepunten:

- Minder versnippering van het onderwerp tussen ministeries, meer aandacht voor de ketenaanpak. Daarbinnen voldoende aandacht voor preventie via (vrouwen)organisaties en vertrouwenspersonen waardoor mensen zich veilig voelen om over het onderwerp te praten en niet meteen een voor hun gevoel grote stap hoeven te zetten naar een meldpunt huiselijk geweld. Ook graag duidelijkheid over mogelijkheden voor financiering van projecten door maatschappelijke (vrouwen)organisaties ipv dat mensen van ministerie naar ministerie worden verwezen.
- Het Nationaal Actieplan huiselijk geweld moet nu toch echt van de grond komen. Het is toegezegd en in 2012 uitgesteld vanwege de verkiezingen.

4. Arbeidsparticipatie

Tafelgenoten

Keklik Yücel, Tweede Kamerlid PvdA

Hettie Kijzers, vakbondsbestuurder FNV Bondgenoten

Wil Portegijs, wetenschappelijk medewerker Sociaal Cultureel Planbureau

Roos Wouters, voorzitter stichting Het nieuwe werken, publiciste, zelfstandig ondernemer

Anneke van Doorne-Huiskes, VVAO, emeritus hoogleraar, emancipatieonderzoek

Alice Odé, coördinator samenwerkingsverbanden LOM.

Andrée Ruiters, beleidsmedewerker FNV Bondgenoten

Gespreksleider

Tonny Groen, beleidsmedewerker FNV Vakcentrale

Uitgangspunt voor het gesprek aan deze tafel is de stelling:

"Om de arbeidsparticipatie van vrouwen van alle leeftijden te verhogen is een goed levensfasebewust beleid nodig".

Keklik Yücel, lid van de Tweede Kamer voor de PvdA, wil zich inzetten voor iedereen die onderdrukt of achtergesteld wordt. Het belang van vrouwenorganisaties ligt wat haar betreft vooral in de uitgangspunten vrijheid, gelijkwaardigheid en gelijke kansen. Arbeidsparticipatie van vrouwen vindt Keklik van groot belang, hieraan koppelt zij emancipatie, inburgering, kinderopvang, arbeidsmarkt en het opheffen van achtergesteld zijn.

Het gesprek ontspoon zich rond een aantal thema's die van waarde zijn voor de arbeidsparticipatie van vrouwen.

Onderwijs

Kunnen de vrouwenvakscholen weer opnieuw geïntroduceerd worden? Hoe zorgen we dat meisjes meer voor techniek kiezen? Zijn opleidingen wel gericht op de toekomst? Is het wel realistisch om meiden/kinderen al op jonge leeftijd een keuze te laten maken, of liever later?

Opleiding is de manier om kansloos om te zetten in kansen krijgen. Dit werd geïllustreerd aan de hand van een mooi voorbeeld uit India waar meiden een opleiding tot elektriciën volgen en op die manier in hun levensonderhoud en dat van hun gezin kunnen voorzien.

Het zou een rol van de vakbond kunnen zijn – dit gebeurt al in Engeland – om zelf opleidingen aan te bieden, waardoor de doelstellingen arbeidsparticipatie en emancipatie gekoppeld worden.

Wil Portegijs bracht in dat vrouwen nog steeds onevenredig blijken uit te stromen uit de technische sectoren. Waardoor wordt dit verklaard? Is dat cultuur? Komt dit door deeltijdwensen? Het is van alle tijden, en de centrale vraag is: “Waarom worden keuzes van vrouwen altijd geproblematiseerd?”

Roos Wouters hield een pleidooi voor mannen die een grotere rol zouden moeten spelen in de opvang van hun kinderen; dat gaat niet alleen om de mannen, maar ook om de kinderen.

Gelijke beloning

De loonkloof tussen mannen en vrouwen is nog steeds 7%. Velen van de deelnemers aan tafel bleken deskundigheid te hebben op dit thema. Het thema verdient zeker verdieping. Hoe is het loonverschil te verklaren? Is het een kwestie van onderhandelen? Ligt het aan de sectoren waarin vrouwen werken? Of aan de loopbaanonderbrekingen die vrouwen vaker hebben dan mannen? De aard van het werk? De contractvormen en/of de arbeidsmarktpositie? De toename van ZZP-ers en gedwongen zelfstandigheid leidt mogelijk ook tot een groter loonverschil tussen vast en flexibele arbeidsovereenkomsten.

Kamerlid Yücel gaf aan dat we inmiddels weten dat we rondom zwangerschap geen onderscheid meer mogen maken tussen mannen en vrouwen, maar blijkbaar geldt dat besef nog niet altijd als het gaat om loonverschillen tussen mannen en vrouwen. Volgens Roos Wouters komt dat omdat “De pakkans altijd nog kleiner is dan door rood licht rijden”.

Het is de ambitie van Yücel om loonverschillen weg te nemen. Zij gaf aan daarom weer graag contact op te nemen met de tafelgenoten om dit onderwerp verder te verkennen en hier maatregelen op te formuleren.

Economische zelfstandigheid

Door Hetty Keijzers werd gewezen op de zwakke positie van ZZP-ers. Alice Odé wees op de noodzaak van diversiteitsbevordering, en verwees daarbij het diversiteitscharter. Volgens Anneke van Doorne Huiskes geldt voor laagopgeleide vrouwen dat economische zelfstandigheid geen keuze is. De boodschap moet zijn: in de 21ste eeuw moeten mensen voor zichzelf kunnen zorgen. Wil Portegijs vulde daarop aan dat deze cultuurverandering lang zal duren. Volgens Roos Wouters is zorg dragen niet eenvoudig: de flex aan de randen van de dag ontbreekt. Daarom pleit zij voor meer flex, waardoor werk en privé beter te combineren zijn. Vadersverlof is ook zo'n ding. Waarom krijgen de vaders maar twee dagen verlof en moeten dan weer aan hun financiële verplichtingen voldoen? Dat moet toch anders kunnen?

Kamerlid Keklik Yücel beloofde de komende tijd graag gebruik te maken van de deskundigheid van iedereen aan tafel.

Actiepunten:

- Er moet actie ondernomen worden op het gebied van gelijke beloning m/v.
- De combinatie werk en privé, arbeid en zorg moet verbeterd worden.
- Flexibilisering is nodig; mogelijkheden om flexibel te werken moeten worden vergroot.
- Er moet betere informatie komen voor ouders die gebruik maken van kinderopvang.

5. Duurzaamheid

Tafelgenoten

Margreet de Boer, Eerste Kamerlid Groen Links

Anke Vervoord, directeur Vrouwen van nu, Vrouwenvertegenwoordiger 2012

Floor Uitterhoeve, Federatie Nederlandse Levensmiddelen industrie

Nikolet Zwart, Soroptimisten, Ceres

Kitty van Bentvelsen, commissielid NVR Duurzame ontwikkeling

Rinske van Noortwijk, Greenwish

Marja Hartman, LTO Vrouw en bedrijf

Gespreksleider

Anneke van Veen, bestuur NVR

Uitgangspunt voor het gesprek aan deze tafel was de stelling:

"Duurzame productie van voedsel en gedragsverandering bij de consument zijn nodig om deze wereld ook voor komende generaties leefbaar te houden".

Het is van groot belang onze voedselproductie en consumptie in een rap tempo te veranderen, het Platform Rio+20 gaf als aanbeveling: het veranderen van routines. Hieruit kwam een aantal vragen voort, opgesteld vanuit de verschillende invalshoeken van de aanwezige deskundige vrouwen.

De gehele voedselketen (producent, verwerker, winkel, consument) moet worden herzien, maar de consument wordt vaak over het hoofd gezien. Wat kunnen we hieraan doen? Floor Uitterhoeve gaf aan dat de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie ketenbreed duurzame projecten faciliteert, en dat deze manier van werken internationaal uniek is. De overheid stopt met subsidies maar ze zou graag zien dat de overheid hen wel blijft volgen en de coördinatie houdt. Vreemd is dat de samenleving ontbreekt. Rinske van Noortwijk voegde hieraan toe dat de overheid heel erg de neiging heeft zélf programma's op te stellen, terwijl er al veel bestaat in de samenleving. Hier moet eerst naar gekeken worden, het gesprek met de samenleving moet worden aangegaan.

De samenleving organiseert zich rond duurzaamheid. Hoe koppelen we deze onderstroom op een optimaal gecoördineerde manier aan de bovenstroom? Rinske van Noortwijk pleitte voor het koesteren van de ideeën en innovatieve acties vanuit de samenleving. In de samenleving zitten de vrijdenkers. Mensen hebben geen behoefte meer aan subsidies, soms wel aan 'seedmoney'. En er zijn plekken nodig waar je met een idee naar binnen kan lopen en waar je vervolgens verder wordt geholpen. Een businessplan voor mensen die net starten, opdrachtgevers op lokaal niveau. En op nationaal niveau is er meer behoefte aan antennes om dit soort signalen af te tappen. Lokale initiatieven zijn eveneens een Topsector!

Vrouwen zijn verantwoordelijk voor 70-80% van de aankopen in huis. Hoe overtuigen we vrouwen om duurzaam te kopen? Volgens Kitty Bentvelsen is het cruciaal om vrouwen te betrekken bij het overleg over voedsel, bijvoorbeeld over het uiterlijk en de etikettering van voedsel. Over dit soort onderwerpen mist een 'sense of urgency' in de Tweede Kamer. Nikolet Zwart droeg aan dat je met een miljoen handtekeningen een petitie kan aanbieden waar de EU naar móet kijken. Met de achterban van de bovenstaande organisaties is dit haalbaar. Marja Hartman noemde dat voorlichting op scholen ook een enorm verschil kan maken bij de bewustwording van duurzaam consumeren. Wat duidelijk naar voren kwam, onder andere door Anke Vervoord aangedragen, is dat de overheid meer burgerparticipatie mag vragen, en dat hier tegelijkertijd meer aandacht aan besteed moet worden: "als je snel wilt doe je het alleen, als je ver wilt komen doe je het samen". De voorlopers moeten dus aan bestaande initiatieven geklikt worden. Nikolet Zwart noemde dat Ceres vrouwen bewust wil maken van de waarde van hun deel in duurzaam consumeren, met humor in de boodschap. Floor Uitterhoeve pleitte naast bewustwording ook voor het normaliseren van duurzaam voedsel. Als de consument de keuze heeft zal zij sneller kiezen voor de goedkoopste optie, maar de consument verwacht ook van de overheid dat zij de normen stelt en vindt ook best dat hier wat durf en minder voorzichtigheid wordt getoond. Marja Hartman noemde dat het stellen van duurzame normen al gebeurt in de landbouw, bijvoorbeeld bij grote bedrijven als Campina, en het landbouwbeleid kan op deze wisselwerking inspelen. Ook het promoten van streekproducten kan zorgen voor een meer duurzame keten. Anke Vervoord pleitte voor een meer ambitieuze Nederlandse Duurzaamheidsagenda, waarbij we een

voorbeeld kunnen nemen aan een land als Turkije. We kennen onze eigen productie en kwaliteit en daar mogen we ons meer op gaan berusten. De overheid moet meer inspelen op het draagvlak van de maatschappij. Het gaat niet om het behalen van 100% duurzame productie, maar wél om het streven.

Margreet de Boer vatte als volgt samen: de overheid kan en moet meer ideeën benutten van burgers, en moet deze ideeën waar nodig omzetten in regelgeving waarbij ze niet te voorzichtig hoeft te zijn met het stellen van minimumregels. Er is een draagvlak voor in de maatschappij, en het verbieden van niet duurzame producten kan rekenen op steun.

Een vervolgspraak zal worden gemaakt door Margreet de Boer en Anneke van Veen om met Liesbeth van Tongeren (Tweede Kamerfractie GroenLinks) de resultaten te delen. Ook de andere fracties zullen worden geïnformeerd.

Actiepunten:

- De overheid moet lokale initiatieven en ideeën gaan benutten en waar nodig omzetten in regelgeving.
- Subsidie voor kleine initiatieven is niet nodig, seedmoney soms wel. Ook zijn er plekken nodig waar je met je idee naar binnen kunt stappen.
- Er is draagvlak in de maatschappij voor strengere regels dus de overheid hoeft niet voorzichtig te zijn.
- Vrouwen moeten betrokken worden bij overleg over voedsel om ze te laten inzien dat duurzaam consumeren beter is.
- Voorlichting op scholen kan een enorm verschil maken bij de bewustwording van duurzaam consumeren.
- De overheid mag meer burgerparticipatie vragen.
- De Nederlandse duurzaamheidsagenda mag ambitieuzer, het streven mag omhoog.
- Concrete afspraken:
- Over al deze punten zal gesproken worden in een vervolgspraak met Margreet de Boer, Liesbeth van Tongeren en Anneke van Veen.

6. Maatschappelijke participatie

Tafelgenoten

Marit Maij, Tweede Kamerlid PvdA

Augustine Souisa, directeur Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers (LSEM)

Hanane Chouaibi, lid vrouwencommissie Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN)

Tuky Santillan, voorzitter Latin America Women Initiative for Development (LAWID)

Carola Dogan, projectleider Kenniscentrum Dona Daria

Po Yi Leung (Emancipatie ambassadeur Den Haag)

Gespreksleider:

Lucia Lameiro Garcia, LOM

Uitgangspunt voor het gesprek aan deze tafel was de stelling:

“Werk, de taal spreken en het hebben van toekomstperspectief dragen bij aan de maatschappelijke

participatie van migranten- en vluchtelingenvrouwen. Het blijft van belang te investeren in empowerment en de talenten van deze vrouwen zodat zij hun kansen benutten en een zelfstandig bestaan kunnen opbouwen”.

Tweede Kamerlid Marit Maj meldde van de tafelgenoten graag te willen horen hoe zij als migrantenvrouwen hun positie bezien in Nederland en wat er verbeterd kan worden. Po Yee Leung, Emancipatie Ambassadeur Den Haag, gaf aan dat mannen veel meer moeten worden betrokken bij het emancipatieproces. Een manier waarop dit kan is bijvoorbeeld door mannen deel uit te laten maken van P-teams. P-Teams zijn lokale participatieteams waarin vrouwen als rolmodel fungeren en die in samenwerking met gemeenten, instellingen en bedrijven projecten uitvoeren die de participatie van zmv-vrouwen in het algemeen en hun economische onafhankelijkheid in het bijzonder stimuleren. Bij vrouwen moeten we vooral inzetten op bewustwording van de eigen kracht. Wat betreft werk is het van belang om werkgelegenheid te stimuleren, als vrouwen werk hebben zijn zij ook beter in staat om mee te doen in de samenleving. Daarnaast is het van belang om discriminatie op de werkvloer bespreekbaar te maken.

Tuky Santillan, voorzitter Latin America Women Initiative for Development (LAWID), vroeg aandacht voor de gevolgen die het restrictieve Nederlandse migratiebeleid heeft op de maatschappelijke participatie van vrouwen. Als voorbeeld noemde zij de ongedocumenteerde ‘domestic workers’ die weliswaar een overtreding plegen, maar nu door het criminaliserende beleid als crimineel worden gezien en behandeld. Marit Maj merkte op dat de tolerantie in Nederland is afgenomen. Dit is niet alleen te zien in beleid, maar zit dieper in de maatschappij. Tuky Santillan stelde aan Maj twee concrete vragen: kan Nederland het beleid ten opzichte van ongedocumenteerden versoepelen en wil Nederland het ILO Verdrag nr.189 inzake Decent Work for Domestic Workers dat in juni 2011 is aangenomen, ratificeren (ratificatie zou meer rechten toekennen aan huishoudelijk werkers). Marit Maj beloofde Tuky in contact te brengen met de collega in de Tweede Kamer die met dit onderwerp bezig is.

Augustine Souisa, directeur Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers (LSEM), gaf aan dat de politieke aandacht voor de Molukse gemeenschap afneemt, terwijl de participatie nog te wensen overlaat. Uit onderzoek blijkt dat er sprake is van onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. LSEM pleit er daarom voor om te investeren in voorschoolse educatie om taalachterstanden te voorkomen. Daarnaast constateerde zij dat het ambitieniveau onder Molukse vrouwen laag is, maar dat zij tegelijkertijd open staan voor persoonlijke ontwikkeling. Participatie en integratie is een tweezijdig proces tussen burgers en samenleving, integratie vraagt om participatie op alle niveaus. Maj reageerde met te stellen dat het opvallend is dat hoewel 55 % van de personen werkzaam in het onderwijs vrouw is, er meer mannen dan vrouwen promoveren en van de hoogleraren maar 10 % vrouw is. Zij merkte op dat ook de Nederlandse vrouw achterblijft wanneer het gaat om participatie.

Hanane Chouaibi, aanwezig namens het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders, werkt als re-integratie adviseur in de zorg. Zij constateert dat het met de participatie van jonge opgeleide Marokkaanse vrouwen goed gaat. De groep die haar zorgen baart en die ze in haar werk tegen komt zijn de oudere migrantenvrouwen in laagopgeleide banen. Door de bezuinigingen in de zorg en het afkeuringsbeleid gebeurt het dat vrouwen die maar gedeeltelijk niet kunnen werken op den duur volledig worden afgekeurd. Dit terwijl zij door fysieke overbelasting slechts een deel van hun taken niet meer uitvoeren, bijvoorbeeld iemand in de thuiszorg die niet meer kan stofzuigen maar wel de afwas kan doen. Deze vrouwen willen graag werken, maar komen toch in een afkeuringstraject terecht. Dit heeft negatieve gevolgen voor hun maatschappelijke participatie, want ze zitten ontevreden thuis en raken uit beeld. De politiek zou aandacht moeten hebben voor deze groep vrouwen door in ze te investeren d.m.v. opleiding, en door werkgevers te stimuleren om deze mensen (aangepast) in dienst te houden.

Carola Dogan, projectleider bij Kenniscentrum Dona Daria in Rotterdam, lichtte de werkwijze van Dona Daria toe als het gaat om de activering van zmv-vrouwen. Attitudeverandering en competentieontwikkeling staan in de werkwijze centraal en ook de benadering op basis van de eigen kracht en de wil om jezelf te ontwikkelen en iets te willen betekenen voor de maatschappij. Doordat veel van het vroegere eerstelijns werk is wegbezuinigd, lopen professionele organisaties het risico om het gevoel met de achterban kwijt te raken. Terwijl laagdrempelig werken juist essentieel is voor het bereiken van geïsoleerde vrouwen. Daarnaast is het contact van belang om te weten welke knelpunten er zijn.

Actiepunten:

- Stimuleren van mannenemancipatie.
- Investeren in bewustwording eigen kracht van zmv-vrouwen.
- Stimuleren van arbeidsparticipatie als voorwaarde van maatschappelijk participatie.
- Bespreekbaar maken van discriminatie op de werkvloer.
- Decriminalisering van ongedocumenteerden.
- Investeren in voorschoolse educatie om taalachterstanden te voorkomen.
- Aandacht voor laagopgeleide vrouwen in de zorg die worden afgekeurd terwijl ze maar gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn en graag willen werken (aandacht in de vorm van opleiding/omscholing en stimuleren van werkgevers om hen aangepast werk aan te bieden)
- Eerstelijnswork behouden omdat dit een laagdrempelige manier is om moeilijk bereikbare groepen te benaderen en te stimuleren tot participatie en omdat dit een middel is om te achterhalen welke knelpunten er leven.

Concrete afspraken:

- Contact over ratificatie ILO verdrag nr.189 inzake Decent Work for Domestic Workers tussen Tuky Santillan en de betreffende collega in de Tweede Kamer van Marit Maij.

7. Armoedebestrijding

Bij deze tafel is het uitgenodigde Kamerlid, Sadet Karabulut (SP), door ziekte afwezig. De zaken die besproken zijn zullen alsnog aan TK-woordvoerders van verschillende partijen worden toegestuurd.

Tafelgenoten

Ans Pelzer, beleidsadviseur en projectleider armoede
FNV Vakcentrale

Paula van der Veer, dtp-er, meegewerkt aan
tentoonstelling en boek *Onzeker bestaan* over
werkende armen

Liesbeth van Wordragen, alleenstaande ouder, valt
binnenkort onder de 18 Plus regeling

Christina Harreveld, voorzitter NOOM en voorzitter
Fos'ten, Surinaamse 50+ vrouwen

Clazina Zwanenberg, coördinator Platform Minima
Organisaties Haarlem

Lili Brouwer, FNV Vrouwenbond

Gonnie Kaptein, Lize, beleidsmedewerker sociale zekerheid

Gespreksleider

Tineke van der Kraan, FNV Vrouw

Uitgangspunt voor het gesprek was de stelling:

“Meer vrouwen dan mannen worden getroffen door armoede. Armoedebestrijding moet een hoge prioriteit hebben, zodat iedereen in de samenleving volwaardig mee kan doen”.

In het regeerakkoord staat aangekondigd dat hiervoor vanaf 2014 structureel extra geld wordt uitgetrokken. Staatssecretaris Klijnsma heeft hierover in december 2012 een brief geschreven aan de

Tweede Kamer als reactie op vragen van Sadet Karabulut over het net verschenen 'Armoedesignalement' van CBS en SCP. Enige dagen voor het VIP Ontbijt is bekend geworden dat er ook al voor 2013 extra geld wordt vrijgemaakt. Gemeenten hebben een grote vrijheid om dit geld te besteden. Aan de ontbijttafel werd er met klem voor gepleit om dit geld niet in incidentele projecten te stoppen (waar vooral organisaties baat bij lijken te hebben), maar rechtsreeks in de bijzondere bijstand, zodat gemeenten maatwerk kunnen leveren en er voor kunnen zorgen dat dit geld terecht komt bij mensen die het echt nodig hebben. Prioriteit dient te liggen bij een-oudergezinnen en oudere vrouwen.

[Citaat uit de brief van staatssecretaris Klijnsma van 11-12-2012: *'In het Regeerakkoord is aangegeven dat er extra aandacht komt voor gezinnen met kinderen, werkenden met een laag inkomen en ouderen met een klein pensioen. Omdat bijzondere bijstand terecht moet komen bij de mensen die dit het hardst nodig hebben, worden de mogelijkheden voor individuele bijzondere bijstand (voor daadwerkelijke kosten) verruimd, en de mogelijkheden voor categoriale bijzondere bijstand (voor aannemelijke kosten) beperkt.'*]

Zie ook het nieuwsbericht van de SP: http://www.sp.nl/werk/nieuwsberichten/13292/121211-karabulut_nu_werk_maken_van_armoedebestrijding.html. Hierop reageerde Klijnsma met de brief waar bovenstaand naar wordt verwezen.

Gemeenten moeten al hun burgers met een laag inkomen kennen en hen bereiken met alle inkomensondersteunende maatregelen die er in die gemeenten zijn en die voor iedereen met een laag inkomen bedoeld zijn. Daarbij moeten gemeenten zich niet beperken tot ontvangers van een Wwb-uitkering maar ook expliciet oog hebben voor andere groepen met een laag inkomen, zoals werkende armen en ouderen zonder aanvullend pensioen (waaronder ouderen met een AIO-uitkering).

Het blijft voor een individu erg moeilijk om inzicht te krijgen in de aanvullende voorzieningen die er zijn als je een laag inkomen hebt. De regels zijn ondoorzichtig, steeds meer moet digitaal worden geregeld en aangevraagd wat een grote barrière betekent voor bepaalde groepen. Voor de Wwb mag je een beperkt vermogen hebben, maar voor bijvoorbeeld de heffingen door het Waterschap geldt een veel lager bedrag als vermogensvrijstelling. Regelingen zijn slecht op elkaar afgestemd. De enige oplossing lijkt het terugbrengen van het aantal regelingen en het gelijk trekken van voorwaarden. Nu is het vaak zo dat je tot een bepaald inkomen wel recht hebt, en als je daar 10 euro boven zit, helemaal geen recht. Dit kan opgelost worden door glijdende schalen te gebruiken. Een website als 'bereken je recht' is zeker bruikbaar maar veel mensen zullen hulp nodig hebben om er de weg te zoeken. De FNV gaat experimenteren met kleinschalige informatiebijeenkomsten waar leden zich kunnen informeren over regelingen en ook elkaar kunnen helpen en ondersteunen. In het algemeen lijkt zo'n aanpak een goede manier om informatie bij mogelijke rechthebbenden te krijgen en tegelijk hun eigen kracht te vergroten.

Er zijn nog steeds veel klachten over de manier waarop cliënten van bijvoorbeeld DWI en UWV worden behandeld. Het ontbreekt te vaak aan inlevingsvermogen en aan een correcte bejegening. Aan de ene kant moet je blijven streven naar meer professionaliteit van deze medewerkers, maar het is ook belangrijk dat degenen die de uitkering/voorziening ontvangen zelf sterker in hun schoenen staan en niet de dupe zijn van medewerkers die zich superieur voelen en een sfeer van afhankelijkheid creëren. Interessant in dit verband is het initiatief The missing link, dat in Nederland in navolging van België, een opleiding voor ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting van de grond probeert te krijgen. Het blijkt dat er een kloof bestaat tussen mensen in armoede en hulpverleners (maatschappelijk werkers, bijstandsconsulenten, etc.) waardoor armoedebeleid vaak niet (voldoende) werkt. Het gaat hier dus om meer dan alleen het gebrek aan financiële middelen, wat overigens ook een zeer belangrijk aspect is.

Actiepunten:

- Geld van de overheid moet niet in incidentele projecten worden gestoken, maar rechtstreeks gaan naar bijzondere bijstand voor het leveren van maatwerk. De prioriteit ligt bij éénoudergezinnen en oudere vrouwen.
- Gemeenten moeten al hun burgers met een laag inkomen kennen en bereiken met alle maatregelen die er voor hen beschikbaar zijn. Gemeenten moeten zich niet beperken tot Wwb-uitkering, maar ook oog hebben voor andere groepen met een laag inkomen, zoals werkende armen en ouderen zonder aanvullend pensioen (waaronder ouderen met een AIO-uitkering).

- De onduidelijkheid rondom de aanvullende voorzieningen voor mensen met een laag inkomen moet verdwijnen. Dit kan door het terugbrengen van regelingen en het gebruik maken van glijdende schalen in plaats van statische.
- De FNV gaat experimenteren met kleinschalige informatiebijeenkomsten waar leden zich kunnen informeren over regelingen en ook elkaar kunnen helpen en ondersteunen.
- De kloof tussen mensen in armoede en hulpverleners (maatschappelijk werkers, bijstandsconsulenten, etc.) moet gedicht worden door meer professionaliteit bij de hulpverleners en 'empowerment' van de mensen die op een uitkering of voorziening aangewezen zijn waardoor ze sterker in hun schoenen staan.

Het Vrouwenpodium 2010 – 2020 dankt alle aanwezigen voor hun bijdrage. Wij hopen deze vorm van contact tussen deskundigen en Kamerleden een meer structureel karakter te kunnen geven. We zijn in ieder geval bij u terug op Prinsesjesdag 2013 (tweede dinsdag in september). Dan praten we verder over bovenstaande onderwerpen. In de tussentijd willen we met elkaar aan de slag met de actiepunten. In goede samenwerking moet dat zeker lukken.

Verslag door Marit Oosterom, projectleider FNV Vrouwenbond

